

довољно да се само донесу устав и закони, него и да се поштују и штите. Зато је потребно да се изгради правна свест, то зависи и од демократске политичке културе и традиције друштва, као и заинтересованости људи да се понашају у духу уставности и законитости мада ни то само по себи није довољно. Уставност и законитост имају своје демократско политичко значење и не могу да се остваре без развијених политичких и других друштвених и материјалних услова и елемената, али не могу да постоје и остваре се ни без правних гаранција и инструмената, а пре свега њихове заштите која подразумева постојање одговарајућег механизма преко кога се та заштита врши.

1. МЕХАНИЗМИ ЗАШТИТЕ (КОНТРОЛЕ) УСТАВНОСТИ И ЗАКОНИТОСТИ

Упоредна уставна историја и пракса показује да се уставност (и законитост) штити на различите начине и да се према томе могу уочити и различити системи и облици њене заштите. Најопштије гледано, у свету постоје два велика система заштите уставности и законитости, од којих је један судски а други вансудски. У оквиру ових двеју групација се опет врше даље поделе и разврставања ових облика заштите уставности и законитости према различитим мерилима. Тако се према органу који је врши у оквиру вансудске контроле уставности (и законитости) уочава један систем, у коме ту заштиту или контролу врши законодавно тело (парламент) које доноси законе, и други систем у коме је та заштита поверена посебном политичком или уставном органу одвојеном од парламента.

И ова судска контрола уставности (и законитости) је такође различита (према томе ко је врши) и зависи од тога да ли је врше само редовни судови (сви или само највиши) или се поверава посебним уставним судовима. Вансудска контрола уставности се појављује као контрола уставности од стране законодавног тела или посебних политичких (уставних) органа, док се судска контрола уставности (законитости) врши како од стране редовних судова, тако и посебних уставних судова.

Поред ове основне поделе постоје и друге класификације система заштите уставности и законитости. Тако се, према времену када се врши, разликује контрола пре и после промулгације закона, односно његовог ступања на снагу па тако постоји претходна (превентивна) и накнадна (репресивна)